

محاسبه ارزش پولی سرمایه اجتماعی در شهر تهران

تقی ابراهیمی سالاری^{۱*}، نفیسه صالح نیا^۲

۱. استادیار، دانشکده علوم اداری و اقتصاد، دانشگاه فردوسی مشهد، ایران
۲. دانشجوی دکتری، دانشکده مدیریت و اقتصاد، دانشگاه تربیت مدرس، تهران، ایران
(تاریخ دریافت: ۱۳۹۶/۰۶/۱۶؛ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۶/۰۹/۲۰)

چکیده

محاسبه ارزش پولی سرمایه اجتماعی به تصمیم گیران برای گسترش و تقویت ابعادی که ارزش بیشتری از نظر مردم دارند، کمک می کند. پژوهش حاضر با هدف تخمین ارزش پولی سرمایه اجتماعی در شهر تهران انجام گرفت. به منظور انجام دادن تحقیق، پرسشنامه سرمایه اجتماعی بین ۳۴۵ نفر از ساکنان مناطق جنوبی شهر تهران توزیع شد و با اطلاع از درآمد سرانه سالانه خانوارها با نرم افزار STATA13 مدل پروبیت تمیم یافته تخمین زده شد. برای برآورد پارامترها، هشت مدل رگرسیونی برآورد شده و پس از برآورد تابع رفاه، ارزش پولی سرمایه اجتماعی با به کارگیری مدل قیمت سایه ای در دو گام تخمین زده شد. نتایج نشان داد به طور متوسط یک انحراف معیار افزایش در اعتماد فردی ۷۰۰۰۰۰۰، اعتماد - انصاف حدود ۲۰۰۰۰۰۰، اعتماد نهادی ۱۶۰۰۰۰۰۰ و قابلیت اعتماد حدود ۳۰۰۰۰۰۰ ریال در درآمد سالانه افراد ارزش دارد. در زمینه مشارکت غیررسمی، این ارزش، به طور میانگین ۱۵۰۰۰۰۰ و در زمینه ملاقات با مردم (مشارکت رسمی)، حدود ۴۰۰۰۰۰۰ ریال بوده است. در نتیجه، سرمایه اجتماعی ارزش پولی معناداری برای افراد جامعه دارد. این امر باید هنگام برنامه ریزی، هدف گذاری و سیاست گذاری های دولت در نظر گرفته شود، برای مثال تحرک بازار کار می تواند با یک کاهش در سهم سرمایه اجتماعی همراه شود و آثار منفی بر توسعه سیاسی و اقتصادی کشور داشته باشد.

کلیدواژگان

ارتباطات، ارزش پولی، اعتماد، تابع رفاه، سرمایه اجتماعی.

* نویسنده مسئول، رایانامه: ebrahimi@um.ac.ir

مقدمه و بیان مسئله

امروزه سرمایه اجتماعی نقشی بسیار مهم در سازمان‌ها و جوامع ایفا می‌کند. شبکه‌های روابط جمعی و گروهی، انسجام بخش میان انسان‌ها، سازمان‌ها و انسان‌ها، و سازمان‌ها با سازمان‌ها است. در غیاب سرمایه اجتماعی، سایر سرمایه‌ها اثربخشی خود را از دست می‌دهند و بدون سرمایه اجتماعی پیمودن راه توسعه و تکامل فرهنگی و اقتصادی، ناهموار و دشوار می‌شود (خمرنیا و همکاران، ۱۳۹۰، ص ۹۶).

یافته‌های تجربی متعدد، اهمیت سرمایه اجتماعی را در ارتقای سطح توسعه جوامع نشان می‌دهند. برای مثال می‌توان به مطالعه کریستوفر در زمینه سرمایه اجتماعی اشاره کرد که اختلاف بین مناطق و کشورها را در سطح توسعه اجتماعی و اقتصادی، ناشی از اختلاف آن‌ها در ذخیره سرمایه اجتماعی می‌داند. کشورهای دارای ذخیره نسبتاً بالای سرمایه اجتماعی (اعتماد تعمیم یافته و تعهد مدنی) در مقایسه با سایر جوامع، به سطوح بالاتری از رشد دست یافته‌اند (Christopher, 2003, p.250).

سرمایه اجتماعی به توسعه اقتصادی^۱ و افزایش تولید ناخالص داخلی^۲ منجر می‌شود. سرمایه اجتماعی هسته تولید و بقای رفاه جمعی است. بنابراین، میزان سرمایه اجتماعی به‌عنوان یک عامل اجتماعی تعیین‌کننده رفاه افراد، از مباحثی است که می‌تواند در پژوهش‌های علمی مورد توجه قرار گیرد. یکی از موضوعات کاربردی در این زمینه، محاسبه ارزش پولی سرمایه اجتماعی است. تا کنون پژوهشی برای محاسبه ارزش پولی سرمایه اجتماعی در کشور انجام نگرفته است. این محاسبه می‌تواند امکان مقایسه میان ابعاد مختلف سرمایه اجتماعی را فراهم کند، از این رو، به تصمیم‌گیران برای گسترش و تقویت ابعادی که ارزش بیشتری از نظر مردم دارند، کمک کند. از این رو، انجام دادن این گونه مطالعات ضروری است، زیرا سیاست‌گذاران به‌طور فزاینده به چنین

۱. رجوع شود به Knack & Keefer, 1997; Woolcock, 1998

۲. رجوع شود به Peiro-Palomino & Tortosa-Ausina, 2015

معادل‌های پولی و تخمین ارزش دارایی‌های نامشهود که ممکن است برای توجیه یارانه‌های دولتی به آن‌ها کمک کند، نیازمندند.

از سوی دیگر، از آنجا که سرمایه اجتماعی به‌طور مثبت با توسعه اقتصادی و ساختار دموکراتیک یک کشور مرتبط است، برخی سیاست‌ها، ممکن است آثار منفی بر رشد و توسعه داشته باشند. برای مثال تحرک بازار کار می‌تواند با کاهش در سهم سرمایه اجتماعی همراه شود که این امر خود آثار منفی بر توسعه سیاسی و اقتصادی کشور دارد. بنابراین، محاسبه ارزش پولی سرمایه اجتماعی، می‌تواند تا حدی به تخمین آثار سیاست‌های به‌کارگرفته‌شده توسط دولت نیز کمک کند.

از این رو، در این پژوهش پس از بررسی مبانی نظری در زمینه موضوع، با در نظر گرفتن ابعاد ارتباط و اعتماد به‌عنوان دو بعد سرمایه اجتماعی، و با به‌کارگیری تابع رفاه معرفی‌شده توسط بلانچفلور و اسوالد (۲۰۰۴) و داده‌های جمع‌آوری‌شده از طریق پرسشنامه، ارزش پولی سرمایه اجتماعی با مدل پروبیت تعمیم‌یافته برای ساکنان مناطق جنوب شهر تهران بررسی شده است.

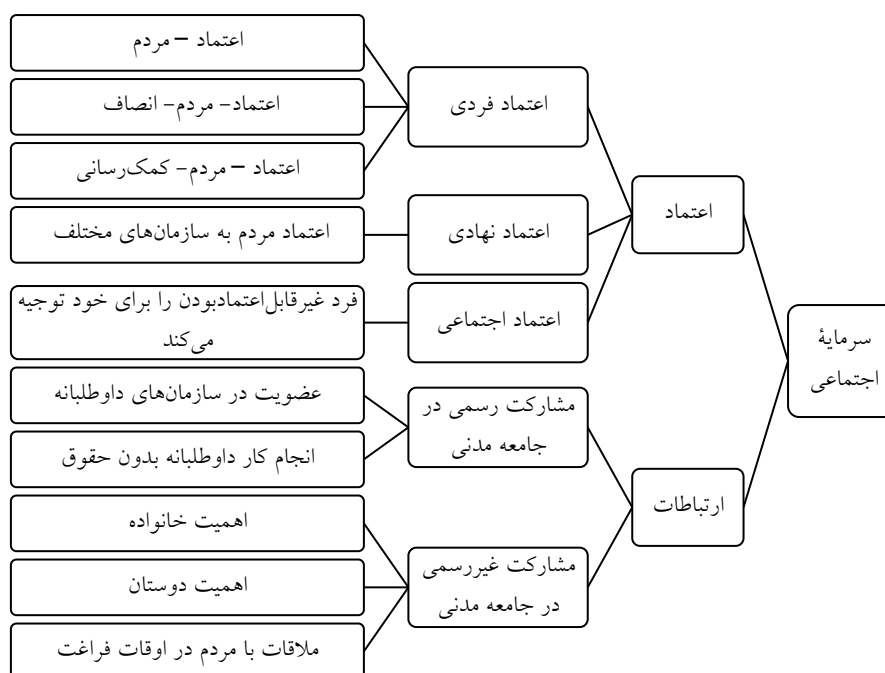
مبانی نظری پژوهش

سرمایه اجتماعی به‌عنوان منبع در دسترس برای افراد و گروه‌ها، از طریق عضویت در شبکه اجتماعی تعریف شده است (Villalonga et al., 2015, p.62). هرچند در تعریف‌های مختلف سرمایه اجتماعی صفات مشترک زیادی وجود دارد، با این حال اجماع عمومی در مبانی نظری این حوزه در زمینه مفهوم، ابعاد، شاخص‌ها، ویژگی‌ها و عناصر سرمایه اجتماعی وجود ندارد (Maxwell & Taylor, 2010, p.465).

در بیشتر مفاهیم سرمایه اجتماعی جنبه‌های ارتباطات مردمی (شبکه‌ها) و اعتماد به‌عنوان جنبه‌های حیاتی سرمایه اجتماعی معرفی شده‌اند (Lillbacka, 2006, p.220). با توجه به تنوع اصطلاحات در تحقیقات قبلی، در این تحقیق اعتماد و ارتباطات به‌عنوان دو بعد سرمایه اجتماعی در نظر گرفته شده است. معمولاً سه جنبه از اعتماد شامل اعتماد فردی، اعتماد نهادی، اعتماد

اجتماعی (قابلیت اعتماد) را متمایز می‌کنند (Lillbacka, 2006, p.201) در این مطالعه نیز این سه نوع اعتماد در نظر گرفته شده است.

۱. **اعتماد بین فردی:** شامل اعتماد به افراد خانواده، خویشان، دوستان و همکاران می‌شود که با عناوین گوناگون اعتماد خاص گرایانه و اعتماد شخصی نامیده می‌شود.
۲. **اعتماد نهادی:** اعتماد به سازمان‌ها و نهادها و گروه‌ها در حکومت را شامل می‌شود.
۳. **قابلیت اعتماد:** به این مسئله می‌پردازد که هریک از افراد جامعه در مواجهه با برخی مسائل اجتماعی نظیر تقلب مالیاتی، پرداخت رشوه و جز آن چه مقدار خود را توجیه می‌کنند. بعد دوم ارتباط با مردم است. یعنی توانایی مردم به شکل روابط و شبکه‌های اجتماعی (Coleman, 1990, p.20). این بعد دو عامل مشارکت رسمی و غیررسمی در جامعه مدنی را شامل می‌شود (Van Schaik, 2002).

شکل ۱. ابعاد و شاخص‌های سرمایه اجتماعی

مشارکت غیررسمی در جامعه مدنی: مربوط به روابط غیررسمی بین دوستان، بستگان یا همسایگان می شود. این روابط هیچ وابستگی سازمانی ندارند (Lillbacka, 2006, p.220).

مشارکت رسمی در جامعه مدنی: با عضویت یا کار داوطلبانه در انجمن های مدنی ارزیابی می شود. این انجمن ها به طور معمول انواع سازمان های داوطلبانه یا غیرانتفاعی را شامل می شود. این انجمن ها به اعضای خود همبستگی و همکاری را آموزش می دهند (Putnam, 2000, p.35).

عضویت در این سازمان ها به عنوان مشارکت اولیه در جامعه مدنی در نظر گرفته می شود و شکل شدیدتر مشارکت در جامعه مدنی درگیر شدن در کارهای داوطلبانه در این انجمن ها است. عضویت و کار داوطلبانه در انجمن های مدنی، توسعه روابط اجتماعی را تسهیل می کند و باعث توسعه سرمایه اجتماعی می شود (Lillbacka, 2006, pp.201-220).

ارزش پولی سرمایه اجتماعی اغلب با تابع رفاه تخمین زده می شود (Powdthavee, 2008, p.1459). در این پژوهش مفهوم SWB^۱ (Diener, et al., 2002, p.63) سطوح مختلف رفاه را در نظر می گیرد. SWB می تواند به عنوان «ارزیابی شناختی و مؤثر فرد از زندگی اش» تعریف شود.

مفهوم SWB در تحقیقات اقتصاد تجربی، معمولاً با پرسش از میزان رضایت کلی از زندگی^۲ (Downward & Rasciute, 2011, p.331) یا شادی^۳ (Ruseski et al., 2014, p.396, Powdthavee, 2008, p.1459) ارزیابی می شود.

در این تحقیق به منظور محاسبه ارزش پولی سرمایه اجتماعی، به طور مختصر اثر درآمدی (که برای ارزیابی براساس مدل قیمت سایه^۴ مورد نیاز است) را بررسی می کنیم. با توجه به تحقیقات قبلی، می توان گفت درآمد اثر مثبتی بر SWB دارد (Huang & Humphreys, 2012, p.776). نتایج یادشده مربوط به تحقیقات مقطع زمانی بوده، با این حال، در برخی تحقیقات سری زمانی مشخص شد. در بسیاری از کشورهای توسعه یافته سطح گزارش شده از SWB در طول زمان با سطح درآمد

1. Subjective well being
2. General question assessing overall life satisfaction
3. Happiness
4. Shadow price

افزایش نیافته است. این موضوع با عنوان پارادوکس استرلین^۱ شناخته می‌شود (Diener, 2002, p.119). بوس و ویکلمن (۲۰۱۰) با به‌کارگیری متون نظری روانی و اقتصاد تجربی به این نتیجه رسیدند که رفاه مثبت و منفی، در پدیده‌های یکسان نتایج متفاوتی ارائه می‌دهند. آنان با به‌کارگیری داده‌های اجتماعی - اقتصادی آلمان برای بازه ۱۹۸۴-۲۰۰۴، با استفاده از مدل پروبیت، وضعیت رضایت کلی از زندگی را بررسی کردند. نتایج نشان داد درآمد تنها دارای اثری جزئی در رضایت بالا از زندگی بود ولی می‌تواند نارضایتی را کاهش دهد (Boes & Winkelmann, 2010).

پیشینه پژوهش

قاسمی و همکاران (۱۳۹۲) به سنجش و سطح‌بندی سرمایه اجتماعی در طبقات مختلف مناطق ۱۴گانه اصفهان در سال ۹۰-۹۱ پرداختند. آنان با به‌کارگیری سه شاخص مد نظر پانام (اعتماد، مشارکت و شبکه‌ها) در سنجش سرمایه اجتماعی براساس ۱۲ مؤلفه آن در سه طبقه برخوردار، نیمه‌برخوردار و محروم پرداختند و نشان دادند بین مؤلفه همکاری، ارزش‌های زندگی، وساطت، حمایت، مشارکت و انسجام اجتماعی بین سه طبقه برخوردار، نیمه‌برخوردار و محروم تفاوت معنادار وجود دارد.

اشرفی و همکاران (۱۳۸۹) در تحقیقی با عنوان «اندازه‌گیری سرمایه اجتماعی و عوامل تعیین‌کننده آن در شهر تهران» سرمایه اجتماعی را بررسی و اندازه‌گیری کردند. یافته‌های آنان نشان داد سطوح مختلف سرمایه اجتماعی در مناطق مختلف شهر تهران مقادیر مختلفی را به خود اختصاص داده است. همه متغیرهای سرمایه اجتماعی با هزینه مصرفی خانوار ارتباط مثبت و معناداری را نشان داد.

اورلوسکی و ویکر (۲۰۱۵) ارزش پولی سرمایه اجتماعی را با به‌کارگیری داده‌های مربوط به ۴۵ کشور اروپایی بررسی کردند. برای به‌دست‌آوردن داده‌های مربوط به سرمایه اجتماعی پرسشنامه‌ای شامل ابعاد مختلف سرمایه اجتماعی به‌کار گرفته شده است. درآمد سرانه خانوار نیز

1. Easterlin Paradox

به عنوان شاخص مناسب برای پولی کردن مقدار سرمایه اجتماعی به کار گرفته شد. در نهایت، با به کارگیری تابع رفاه رگرسیون مربوط به ارزش پولی، سرمایه اجتماعی تخمین زده شده است. نتایج نشان داد سرمایه اجتماعی ارزش پولی قابل توجهی برای افراد دارد.

کلمبو و استنکا (۲۰۱۴) در تحقیقی ارزش پولی روابط اجتماعی را بررسی کرده، و با به کارگیری داده‌های خرد برای مسکن و بازار کار در ۱۰۳ پایتخت استان ایتالیایی، به برآورد قیمت امکانات ارتباطی و ساخت شاخص پولی کیفیت زندگی پرداختند. آنان بر صرف وقت با دوستان، مشارکت فعال در انجمن‌ها و فراوانی بیرون رفتن، برای فعالیت‌های اوقات فراغت به عنوان شاخص امکانات ارتباطی تمرکز کرده‌اند. نتایج پژوهش آنان نشان داد افراد حاضر به پرداخت قیمت مثبت و قابل توجهی برای زندگی شهری (جایی که اوقاتشان را با دوستان می‌گذرانند) هستند.

برخی مطالعات نیز ارزش پولی موضوعات مشابه سرمایه اجتماعی را بررسی کرده‌اند. برای مثال اورلوسکی و ویکر ارزش پولی انجام دادن فعالیت‌های ورزشی برای افراد (۲۰۱۷)، و ارزش پولی کار داوطلبانه (۲۰۱۵) را اندازه‌گیری کرده‌اند.

کراولی و گرین (۲۰۱۶) اقتصاد سرمایه اجتماعی را با توجه به ارزش مالی شبکه‌های اجتماعی بررسی کردند. آن‌ها مدل خدمات CT را به عنوان یک مدل ممکن برای مداخلات با هدف افزایش سرمایه اجتماعی ترسیم کردند.

تا کنون مطالعات کمی برای تعیین کمیت آثار سرمایه اجتماعی انجام گرفته است (Mentzakis, 2011, p.331). این مطالعات نیز تنها به یک جنبه از سرمایه اجتماعی یعنی مشارکت در جامعه مدنی (Colombo & Stanca, 2014, p.77) یا اعتماد بین فردی (Helliwell & Huang, 2010, p.205) پرداخته‌اند و ماهیت چندوجهی آن را در نظر نگرفته‌اند. در پژوهش‌های داخلی ارزش پولی سرمایه اجتماعی بررسی نشده است. علاوه بر این، تعداد کمی از پژوهش‌ها به ارزش پولی سرمایه اجتماعی پرداخته‌اند.

روش پژوهش

پژوهش حاضر با هدف محاسبه ارزش پولی سرمایه اجتماعی در سطوح مختلف رفاه، میان ساکنان

مناطق جنوب شهر تهران انجام گرفت. جامعه پژوهش را همه ساکنان بزرگسال مناطق جنوب شهر تهران (مناطق ۱۷ و ۱۸ و ۱۹ و ۲۰) در سال ۱۳۹۵ تشکیل می‌دهند. نمونه‌گیری به صورت خوشه‌ای از میان ساکنان انجام گرفت. ابتدا از کل شهر مناطقی که از نظر درآمد و ویژگی‌های مذهبی و فرهنگی تا حدی به یکدیگر نزدیک بودند انتخاب شد؛ سپس، این مناطق بلوک‌بندی شده و یک نمونه تصادفی ساده از بلوک‌های این جامعه انتخاب شد. اعضای درون یک خوشه اغلب از نظر فیزیکی به یکدیگر نزدیکند و در نتیجه تمایل به داشتن خصوصیات مشابهی دارند. حجم نمونه براساس فرمول کوکران محاسبه شد و عدد ۳۴۵ به دست آمد. به دلیل محدودیت در تکمیل پرسشنامه در همه مناطق تهران، این مناطق شهر به‌عنوان جامعه انتخاب شد. ساکنان این مناطق از لحاظ سطح درآمد و ویژگی‌های فرهنگی و مذهبی تقریباً همگن است و می‌توان در تحلیل نتایج این مناطق را به‌عنوان یک منطقه واحد در نظر گرفت.

در این پژوهش، با توجه به مفهوم چندبعدی سرمایه اجتماعی و با به‌کارگیری پرسشنامه مورد استفاده در تحقیق اورلوسکی و ویکر (۲۰۱۴)، ارزش پولی اختصاص داده شده به سرمایه اجتماعی را با روش قیمت سایه محاسبه شد.

مطابق با پژوهش‌های پیشین، رفاه با پرسش درباره رضایت کلی از زندگی ارزیابی شد (Powdthavee, 2008; Rasciute & Downward, 2010; Downward & Rasciute, 2011). رضایت از زندگی با مقیاس ۱۰ نقطه‌ای و ابعاد سرمایه اجتماعی نیز با مجموع ده شاخص (شکل ۱) اندازه‌گیری شد. برای تخمین ارزش پولی سرمایه اجتماعی، نیز درآمد سالانه خانوار در نظر گرفته شد که از تقسیم درآمد سالانه خانوار بر اندازه خانوار به دست می‌آید. مشابه تحقیقات قبلی چندین متغیر دیگر که می‌توانند رضایت زندگی را تحت تأثیر قرار دهند؛ نظیر جنسیت، سن، مربع سن، تحصیلات، وضعیت تأهل و اشتغال اندازه خانوار، تعداد فرزندان و چند مورد از وقایع تجربه‌شده در زندگی نیز در نظر گرفته شد (Powdthavee, 2008; Downward & Rasciute, 2011; Kavetsos & Szymanski, 2010).

در این پژوهش، برای به‌دست‌آوردن پارامترهای مورد نیاز، برای برآورد ارزش پولی سرمایه اجتماعی، هشت مدل رگرسیونی که در آن‌ها رضایت به‌عنوان متغیر وابسته در نظر گرفته شده

است، برآورد شده و مدل قیمت سایه‌ای برای برآورد ارزش پولی سرمایه اجتماعی به کار گرفته می‌شود. این پژوهش مانند پودهاو (۲۰۰۸)، و اورلوسکی و ویکر (۲۰۱۴) تابع رفاه معرفی شده توسط بلانچفلور و اسوالد (۲۰۰۴) را به کار گرفته است:

$$r = h(u(s, y, z, t)) + e \quad (1)$$

که در آن r مقدار رفاه است که با به کارگیری رضایت از زندگی که در مقیاس ده نقطه اندازه گرفته شده است، نشان داده می‌شود. U نشان‌دهنده مطلوبیت واقعی فردی است که از طریق سرمایه اجتماعی فردی (s)، درآمد (y)، مجموعه متغیرهای جمعیت‌شناختی (Z) و زمان (t) تحت تأثیر قرار می‌گیرد. با این حال، از آنجا که این پژوهش فقط داده‌های مقطعی را به کار گرفته است، اثر زمان ثابت است. از آنجا که مطلوبیت واقعی پاسخگویان فقط برای فرد قابل مشاهده است، سطح گزارش شده از رفاه از طریق (h) (یک تابع غیر قابل تشخیص در ارتباط با هر دو مطلوبیت) توصیف شده است. جمله خطای (e) نیز برای پوشش اثرات مشاهده‌ناپذیر سطوح مختلف SWB به تابع اضافه شده است.

با اعمال معادله تابع رفاه عمومی (معادله ۱) ارزش پولی سرمایه اجتماعی در دو گام تخمین زده شد. در گام اول تابع رفاه به صورت یک تابع احتمال شرطی تجمعی برآورد شده است (Mentzakis, 2011, Powdthavee, 2011)

$$P(SWB_i \leq j | x_i; \theta_j) = \Phi(-x_i \theta_j) \quad j = 1, \dots, J-1 \quad i=1, \dots, n \quad (2)$$

در این معادله، $SWB \in \{1, \dots, J\}$ نشان‌دهنده مقدار رفاه برای فرد؛ X_i نشان‌دهنده برداری از متغیرهای توضیحی رفاه، شامل ده شاخص سرمایه اجتماعی است.

θ_j نشان‌دهنده برداری از مجموعه پارامترهای خاص SWB است. Φ تابع توزیع نرمال استاندارد را نشان می‌دهد. θ_j برای اطمینان از مثبت بودن اجزای نامساوی زیر مورد نیاز است.

$x_{ij} \theta_k > \dots > x_{ij} \theta_{K-1}$ (پودهاو، ۲۰۱۱). با بازنویسی $x_{ij} \theta_j$ داریم:

$$x_i \theta_j = \alpha_j + \tilde{x}_i \beta_j \quad j = 1, \dots, J-1 \quad \beta_1 = \dots = \beta_{j-1} \quad (3)$$

معادله ۳ مدل رگرسیون استاندارد پرویت است.
در گام دوم قیمت سایه سرمایه اجتماعی به دست می‌آید.

$$SP = -MPE_{SC} / MPE_{\gamma} \quad (۴)$$

که در آن SP قیمت سایه‌ای سرمایه اجتماعی و MPE_{SC} نشان‌دهنده سطوح مختلف شاخص‌های سرمایه اجتماعی و MPE_{γ} اثر احتمال حاشیه‌ای درآمد است.

یافته‌های پژوهش

خلاصه ویژگی‌های دموگرافیک پاسخگویان (جدول ۱) و ابعاد سرمایه اجتماعی (جدول ۲) در ادامه بیان شده است.

جدول ۱. توزیع فراوانی متغیرهای دموگرافیک

ویژگی‌ها	توزیع فراوانی
جنسیت	زن ۴۷ درصد مرد ۵۳ درصد
تحصیلات	بیسواد ۶،۰۱ درصد تحصیلات ابتدایی و سیکل ۱۹،۳۲ درصد دیپلم ۲۳،۷۶ درصد تحصیلات دانشگاهی ۵۰،۹۱ درصد

با توجه به جدول ۲، می‌توان گفت، مشارکت غیررسمی در جامعه مدنی وضعیت به نسبت مناسبی داشته است. مشارکت رسمی در جامعه مدنی (تعداد سازمان‌هایی که افراد در آن عضویت دارند یا حاضر به انجام‌دادن کار داوطلبانه هستند) میانگین پایینی دارد.

در بعد اعتماد-مردم، بیش از ۵۰ درصد افراد معتقد بودند در برخورد با مردم نمی‌توانند به آن‌ها اعتماد کنند. در بعد اعتماد-مردم-کمک‌رسانی و اعتماد-مردم-انصاف مقدار میانگین کم بوده است. در بعد اعتماد نهادی نیز میانگین ۱،۸۷ نشان می‌دهد اعتماد مردم نسبت به سازمان‌های و نهادهای موجود در جامعه در سطح کمتر از متوسط بوده است. میانگین مربوط به اعتماد تعمیم‌یافته میانگین ۷،۱۳ به دست آمد که نشان می‌دهد بیشتر پاسخگویان اعمالی مانند فرار مالیاتی،

رشوه، دروغ و جز آن را برای خود توجیه پذیر نمی دانند. در میان مؤلفه های بعد اعتماد این مؤلفه وضعیتی مناسب دارد.

جدول ۲. میانگین و انحراف معیار مؤلفه های سرمایه اجتماعی و رفاه

مؤلفه ها	میانگین	انحراف معیار
اهمیت خانواده (۱-۴)	۳,۲۹	۰,۰۵۱
اهمیت دوستان (۱-۴)	۲,۶۸	۰,۰۴۱
ملاقات با مردم خوب در اوقات فراغت (۱-۴)	۳,۰۷	۰,۰۴۹
تعداد عضویت در سازمان های جامعه مدنی	۲,۵۴	۰,۰۹۹
کار داوطلبانه بدون حقوق	۳,۸۸	۰,۰۱۶
اعتماد - مردم (۰ و ۱)	۰,۱۲	۰,۰۰۲
اعتماد - مردم - انصاف (۱-۴)	۳,۸۷	۰,۰۱۷
اعتماد - مردم - کمک رسانی (۱-۴)	۲,۷۶	۰,۰۱۴
اعتماد - نهاد	۱,۸۷	۰,۰۰۳
قابلیت اعتماد	۷,۱۳	۰,۰۱۲
درآمد فردی	۵۵۱۳۳۶۱	۴,۷۲۳۲۵۲
رضایت از زندگی (۱-۱۰)	۶,۳۵	۳,۴۶

جدول ۳. MPE به دست آمده از مدل پروبیت تعمیم یافته برای همه متغیرها

متغیر	سطوح رفاه									
	۱۰	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱	
درآمد	۶,۳۹*	۸,۰۳*	۱,۷۳*	۸,۳۹*	۱,۲۱*	۱,۹۴*	۲,۲۹*	۲,۰۱*	۱,۶*	
دوستان	-۰,۰۱	-۰,۰۱	-۰,۰۲	-۰,۰۱	-۰,۰۲	-۰,۰۳	-۰,۰۳	-۰,۰۳	-۰,۰۲	
خانواده	-۰,۰۴*	-۰,۰۵*	-۰,۱۰*	-۰,۰۵*	-۰,۰۷*	-۰,۱۲*	-۰,۱۴*	-۰,۱۲*	-۰,۱۰*	
ملاقات مردم	-۰,۰۱#	-۰,۰۶#	-۰,۰۴#	-۰,۰۶#	-۰,۰۳#	-۰,۰۵#	-۰,۰۵#	-۰,۰۵#	-۰,۰۴#	
عضویت	۰,۰۳*	۰,۰۵*	۰,۱۰*	۰,۰۵*	۰,۰۷*	۰,۱۱*	۰,۱۲*	۰,۱۱*	۰,۱*	
کار داوطلبانه	-۰,۰۰۵*	-۰,۰۰۸*	-۰,۰۰۱*	-۰,۰۰۸*	-۰,۰۰۱*	-۰,۰۰۱*	-۰,۰۰۲*	-۰,۰۰۱*	-۰,۰۰۱*	
اعتماد - مردم	۰,۰۳	۰,۰۴	۰,۰۹	۰,۰۴	۰,۰۶	۰,۱۰	۰,۱۲	۰,۱۰	۰,۰۹	
اعتماد - انصاف	-۰,۰۰۹	-۰,۰۰۱	-۰,۰۰۲	-۰,۰۰۱	-۰,۰۰۱	-۰,۰۰۲	-۰,۰۰۳	-۰,۰۰۲	-۰,۰۰۳	
اعتماد - کمک رسانی	۰,۰۰۹*	۰,۰۱*	۰,۰۲*	۰,۰۱*	۰,۰۱*	۰,۰۲*	۰,۰۳*	۰,۰۳*	۰,۰۲*	
اعتماد - نهاد	-۰,۱۲*	-۰,۱۶*	-۰,۳۴*	-۰,۱۶*	-۰,۲۴*	-۰,۳۹*	-۰,۴۵*	-۰,۴*	-۰,۳۳*	
اعتماد تعمیم یافته	-۰,۰۱*	-۰,۰۱*	-۰,۰۲*	-۰,۰۱*	-۰,۰۱*	-۰,۰۳*	-۰,۰۳*	-۰,۰۳*	-۰,۰۳*	

* $P < 0,01$, # $P < 0,1$

در جدول ۳، مقدار MPEs مربوط به مدل پروبیت تعمیم یافته بیان شده است. با توجه به این مقدار، درآمد در همه سطوح رابطه معنادار مثبت با رفاه دارد. این معناداری در سطوح ۶ و ۸ بیشتر بوده است.

در زمینه متغیرهای ارتباطات، در بعد اول یعنی مشارکت غیررسمی در جامعه مدنی می توان گفت در هیچ یک از سطوح رفاه رابطه دوستان با SWB معنادار نبوده است که این نتایج با نتایج مارتین و وستروف (۲۰۰۳) و اورلوسکی و ویکر (۲۰۱۴) همراستا است. در زمینه عامل خانواده رابطه معنادار در همه سطوح مشاهده می شود. عامل ملاقات با مردم نیز در همه سطوح رابطه معنادار با SWB داشته است که این نتایج در تحقیق اورلوسکی و ویکر (۲۰۱۴) در سطوح بالای رفاه (سطوح ۹ و ۱۰) به دست آمده است. در بعد مشارکت رسمی در جامعه مدنی نیز عضویت در سازمان های داوطلبانه در همه سطوح رفاه رابطه مثبت و معنادار را نشان داد. در تحقیق اورلوسکی و ویکر (۲۰۱۴) و لی و همکاران (۲۰۰۵) نبود رابطه و در تحقیق پیچلر (۲۰۰۶) رابطه مثبت مشاهده شد. در کار داوطلبانه نیز رابطه معنادار منفی در همه سطوح دیده شد.

در بعد اعتماد نیز می توان گفت رابطه معنادار مثبت در همه سطوح رفاه درباره اعتماد-مردم-کمک رسانی دیده می شود. در زمینه اعتماد - نهاد و قابلیت اعتماد (توجیه اعمال خلاف برای خود) این رابطه معنادار منفی است.

در همه سطوح رفاه، رابطه میان تحصیلات و رفاه معنادار بوده است. که این رابطه معنادار در همه پژوهش های پیشین نیز تأیید شده است. رابطه سلامتی و رفاه نیز در سطوح اول و دوم رفاه و از سطح ششم به بعد معنادار بوده است. میان داشتن کنترل بر زندگی و رفاه نیز در سطوح اول و دوم رفاه رابطه معنادار دیده می شود. رابطه میان بیکاری و رفاه نیز در سطوح اولیه رفاه معنادار بوده است.

جدول ۴. ارزش پولی شاخص‌های سرمایه اجتماعی در سطوح مختلف رفاه (هزار ریال)

SWB level										
متغیر	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۱۰	میانگین
مشارکت غیررسمی در جامعه مدنی										
دوستان	۸۰۱	۸۰۷	۸۰۵	۸۰۷	۸۰۳	۸۰۱	۸۰۸	۸۰۳	۸۰۳	۸۰۴
خانواده	۸۹۳۶ ^a	۹۰۳۳ ^a	۹۰۰۰ ^a	۸۹۷۵ ^a	۸۹۸۳ ^a	۸۹۵۶ ^a	۹۰۰۷ ^a	۸۹۸۶ ^a	۸۹۹۶ ^a	۸۹۸۴
ملاقات مردم	۱۸۰۱	۱۸۱۲	۱۸۱۰	۱۸۰۷	۱۸۰۰	۱۸۰۰	۱۸۰۸	۱۸۰۶	۱۸۱۳	۱۸۰۶
مشارکت رسمی در جامعه مدنی										
عضویت	۴۲۲۶ ^b	۴۲۵۱ ^b	۴۲۵۰ ^b	۴۲۵۳ ^b	۴۲۴۳ ^b	۴۲۲۶ ^b	۴۲۵۳ ^b	۴۲۴۰ ^b	۴۲۴۸ ^b	۴۲۴۳
کار داوطلبانه	۱۰۶۳ ^a	۱۰۶۴ ^a	۱۰۶۵ ^a	۱۰۶۶ ^a	۱۰۶۸ ^a	۱۰۶۰ ^a	۱۰۷۰ ^a	۱۰۶۴ ^a	۱۰۶۵ ^a	۱۰۶۵
اعتماد فردی										
اعتماد-مردم	۶۸۷۹ ^b	۶۹۰۳ ^b	۶۹۰۰ ^b	۶۹۲۷ ^b	۶۸۹۷ ^b	۶۸۷۸ ^b	۶۹۲۱ ^b	۶۹۰۵ ^b	۶۹۱۱ ^b	۶۹۰۲
اعتماد-انصاف	۲۱۳*	۲۱۴*	۲۱۴*	۲۱۴	۲۱۳*	۲۱۳*	۲۱۴	۲۱۳*	۲۱۴	۲۱۳
اعتماد-کمک‌رسانی	-۱۰۷۸	-۱۰۹۰	-۱۰۸۵	-۱۰۸۴	-۱۰۸۸	-۱۰۷۸	-۱۰۸۵	-۱۰۸۴	-۱۰۸۴	-۱۰۸۴
اعتماد نهادی										
اعتماد-نهاد	۱۶۰۲۸ ^a	۱۶۱۲۹ ^a	۱۶۱۵۰ ^a	۱۶۱۴۴ ^a	۱۶۰۷۳ ^a	۱۶۰۸۶ ^a	۱۶۱۷۰ ^a	۱۶۰۷۹ ^a	۱۶۱۱۱ ^a	۱۶۱۰۸
قابلیت اعتماد										
اعتماد تعمیم‌یافته	۲۷۹۴ ^a	۲۸۰۵ ^a	۲۸۰۵ ^a	۲۸۰۷ ^a	۲۷۹۷ ^a	۲۷۹۱ ^a	۲۸۰۸ ^a	۲۷۹۷ ^a	۲۸۱۰ ^a	۲۸۰۲

Note: ^a P<۰,۰۱; ^b P<۰,۰۵; ^c P<۰,۱

جدول ۴، ارزش پولی هر یک از مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی را که برای مردم مناطق چهارگانه شهر تهران مطابق با کار منتزاسکی (۲۰۱۱) و اورلوسکی و ویکر (۲۰۱۴) محاسبه شده است، نشان می‌دهد. یک انحراف معیار افزایش در اعتماد فردی در بعد اعتماد - مردم معادل ارزش اضافی بین ۶۸۷۹ تا ۶۹۲۷ هزار ریال و در بعد اعتماد - انصاف معادل ارزش اضافی بین ۲۱۳ تا ۲۱۴ هزار ریال در درآمد سرانه سالانه فرد است. در بعد اعتماد نهادی این ارزش پولی اضافی مبلغی بین ۱۶۰۲۸ تا ۱۶۱۷۰ هزار ریال در درآمد سالانه قبلی است. در بعد قابلیت اعتماد نیز این ارزش بین ۲۷۹۱ تا ۲۸۱۰ هزار ریال است.

در زمینه مشارکت غیررسمی در جامعه مدنی نیز، ارزش اضافی ناشی از یک انحراف معیار افزایش در شاخص‌های مربوط به این بعد به‌طور میانگین معادل حدود ۸۰۰ تا ۱۸۰۰ هزار ریال

افزایش در درآمد سالانه فرد است. در زمینه مشارکت رسمی در جامعه مدنی نیز ارتباط با مردم ارزش اضافی حدود ۴ میلیون ریال برای مردم داشته است.

در جدول ۵، ارزش سایه سرمایه اجتماعی برای گروه‌های جمعیتی مختلف تخمین زده شد. مقایسه نتایج برای زنان و مردان نشان‌دهنده نقش متفاوتی است که سرمایه اجتماعی برای آنان در رفاه دارد. در همه شاخص‌های مربوط به بعد مشارکت غیررسمی در جامعه مدنی ارزش پولی به‌دست‌آمده برای مردان بیشتر از زنان بوده است. در زمینه مشارکت رسمی در جامعه مدنی در شاخص کار داوطلبانه، در زمینه شاخص‌های مربوط به بعد اعتماد نیز در دو مورد اعتماد - مردم - کمک‌رسانی و اعتماد - نهاد مقدار به‌دست‌آمده برای زنان بیشتر از مردان است.

جدول ۵. ارزش پولی سرمایه اجتماعی برای گروه‌های جمعیتی مختلف (هزار ریال)

جنسیت	گروه‌های سنی						
	زن	مرد	۵۶-۶۵	۴۶-۵۵	۳۶-۴۵	۲۶-۳۵	۱۶-۲۵
مشارکت غیررسمی در جامعه مدنی							
دوستان	۸۰۳	۸۰۴	۸۰۲	۸۰۱	۸۰۳	۸۰۰	۸۰۰
خانواده	۸۹۸ ^a	۸۹۹ ^a	۸۹۸ ^a	۸۹۸ ^a	۸۹۹ ^a	۸۹۵ ^a	۸۹۴ ^a
ملاقات مردم	۱۸۰۵	۱۸۱۰	۱۸۰۱	۱۷۹۶	۱۸۰۱	۱۸۰۱	۱۷۹۸
مشارکت رسمی در جامعه مدنی							
عضویت	۴۲۴۱ ^a	۴۲۴۳ ^a	۴۲۳۷ ^a	۴۲۲۸ ^a	۴۲۳۷ ^a	۴۲۱۷ ^a	۴۲۲۸ ^a
کار داوطلبانه	۱۰۶۳ ^b	۱۰۶۳ ^b	۱۰۵۹ ^b	۱۰۵۹ ^b	۱۰۵۹ ^b	۱۰۵۹ ^b	۱۰۶۱ ^b
اعتماد فردی							
اعتماد - مردم	۶۹۰۰	۶۹۰۹ ^c	۶۹۰۰	۶۸۸۱ ^c	۶۹۰۰ ^c	۶۸۷۱ ^c	۶۸۷۷ ^c
اعتماد - انصاف	۲۱۳	۲۱۴	۲۱۳	۲۱۳	۲۱۳	۲۱۲	۲۱۳
اعتماد - کمک‌رسانی	۱۰۸۳ ^c	۱۰۸۱ ^c	۱۰۷۹ ^c	۱۰۸۴ ^c	۱۰۸۹ ^c	۱۰۷۹ ^c	۱۰۷۸ ^c
اعتماد نهادی							
اعتماد - نهاد	۱۶۱۴۸ ^a	۱۶۱۲۶ ^a	۱۶۱۳۸ ^a	۱۶۰۱۶ ^a	۱۶۱۳۸ ^a	۱۶۰۳۹ ^a	۱۶۰۵۲ ^a
قابلیت اعتماد							
اعتماد تعمیم‌یافته	۲۷۹۸ ^b	۲۸۰۱ ^b	۲۸۰۱ ^a	۲۷۸۸ ^a	۲۸۰۱ ^a	۲۷۹۲ ^a	۲۷۸۹ ^a

بحث و نتیجه

پژوهش حاضر با هدف سنجش ارزش پولی سرمایه اجتماعی به روش قیمت سایه انجام گرفت. نتایج نشان داد شاخص‌های مختلفی از سرمایه اجتماعی با سطوح مختلفی از رفاه رابطه دارند و بر آن تأثیر می‌گذارند. در بعد ارتباطات برای مثال خانواده، ملاقات با مردم، عضویت در سازمان‌های داوطلبانه، و در شاخص‌های مربوط به اعتماد نیز همه شاخص‌ها رابطه معناداری با رفاه دارند. شاخص‌های به‌کارگرفته‌شده توسط تیلور و همکاران (۲۰۰۱) برای سرمایه اجتماعی شامل صمیمت درونی خانواده، حمایت خانواده، تعداد دوستان، حضور خویشاوندان ساختگی، ارتباط با همسایگان نیز اثر قابل توجهی بر رفاه بین آمریکایی‌های آفریقایی تبار داشت. نتایج تحقیق هلیول (۲۰۰۶) نشان داد اعتماد فردی و سازمانی اثر مثبتی بر SWB می‌گذارد. علاوه بر این، نتایج تحقیق هلیول نشان داد در بعد قابلیت اعتماد، بین تقلب در مالیات و SWB رابطه مثبت وجود دارد.

شواهد درباره ارتباط بین مشارکت در جامعه مدنی و SWB متفاوت است. در حالی که تحقیق حاضر و تحقیق پیچلر (۲۰۰۶) نشان داد تعداد عضویت در سازمان‌های جامعه به‌طور مثبت SWB را تحت تأثیر قرار داده است. در مطالعه لی و همکاران (۲۰۰۵) و اورلوسکی و ویکر (۲۰۱۴) ارتباط معناداری در این مورد مشاهده نشد. همچنین، در مطالعه هالر و هادلر (۲۰۰۶) نیز مانند تحقیق حاضر بین کار داوطلبانه و SWB رابطه معناداری مشاهده نشد.

نتایج نشان داد درآمد در همه سطوح با رفاه ساکنان چهار منطقه شهر تهران رابطه مثبت و معناداری داشته است. در تحقیق اورلوسکی و ویکر (۲۰۱۴) این رابطه فقط در بالای رفاه معنادار بود.

به‌منظور تخمین ارزش پولی سرمایه اجتماعی نیز با به‌کارگیری مدل پروبیت تعمیم‌یافته ارزش پولی سرمایه اجتماعی ساکنان چهار منطقه از شهر تهران تخمین زده شد. با توجه به اینکه میانگین درآمد سرانه افراد مورد بررسی حدود ۵۰۰ هزار تومان بوده است، می‌توان گفت ارزش پولی سرمایه اجتماعی برای ساکنان این مناطق از شهر تهران بالا بوده و در برخی موارد حتی از میانگین درآمد نیز بیشتر بوده است.

پیشنهادات

از آنجا که سرمایه اجتماعی به طور مثبت با توسعه اقتصادی و ساختار دموکراتیک یک کشور مرتبط است، برخی سیاست‌ها، ممکن است آثار منفی روی رشد و توسعه داشته باشد. بنابراین، توصیه می‌شود سیاست‌گذاران نسبت به سیاست‌هایی که توسعه سرمایه اجتماعی را تقویت می‌کند، توجه بیشتری داشته باشند.

سیاست‌گذاران باید مراقب مؤسساتی که خودشان در آن درگیرند (برای مثال، احزاب سیاسی و دولت) یا در آن‌ها نفوذی دارند (برای مثال، سیستم مراقبت‌های بهداشتی، آموزش و پرورش) باشند تا این نهادها از نظر مردم مورد اعتماد باشند.

برای تقویت ابعاد مختلف سرمایه اجتماعی می‌توان موارد زیر را پیشنهاد کرد:

- تقویت نهادهای مدنی و قانون‌گذاری
- در زمینه اعتماد بین مردم آموزش‌های لازم و مؤثر از دوران کودکی و تصحیح متون آموزشی در پایه‌های آموزشی می‌تواند مؤثر باشد.
- تغییر در هنجارهای مردم از طریق تغییر در هنجارهای نخبگان جامعه یا گسترش و ترویج هنجارهایی که در متن گذشته جامعه بوده است و تبلیغ و ترویج آن‌ها.
- تشویق مردم به مشارکت و اعطای تسهیلات به افرادی که در کارهای داوطلبانه حضور مستمر دارند.
- تسهیل شکل‌دادن سازمان‌های مردم‌نهاد و نیز تسهیل در دسترسی به آن‌ها و همچنین، کارکردن در آن (به طوری که از یک کالای لوکس به یک کالای ضروری تبدیل شود).
- ایجاد زمینه مناسب برای ملاقات مردم با یکدیگر در اوقات فراغت از طریق گسترش فضاهای عمومی و امن کردن و قابل بهره‌برداری کردن فضاهای عمومی موجود.
- سیاست‌گذاری برای ارتباط بیشتر و مؤثرتر همسایه‌ها با یکدیگر، مثلاً از طریق تشکیل واقعی خانه‌های محله و شوراهای محله و واگذاری مسئولیت‌ها در حد محله به خانواده‌ها،

- همراه با حمایت نهادهای قانونی و دولت و شهرداری‌ها به طوری که حس اعتماد را به عامه مردم افزایش دهد و درعین حال سوءاستفاده را حداقل کنند.
- طراحی سازوکارهایی که نظارت نهادهای قانونی و دولتی را بر رفتار اقتصادی و اجتماعی و سیاسی مردم از شیوه‌های کاملاً مستقیم تغییر دهد و به جای کنترل‌های ریز و جزئی به کنترل‌های کلی بپردازد.
 - ترویج و گسترش فرهنگ دینی و سنتی مبتنی بر احترام به بزرگترها و نیز تأکید بر احساس مسئولیت بزرگترها نسبت به مشکلات جوان‌ترها می‌تواند صمیمیت را افزایش دهد.
 - گسترش فرهنگ اخوت و برادری در میان مردم که در فرهنگ ایران ریشه دارد، می‌تواند به گسترش خویشاوندان ساختگی منجر شود.

پیشنهادهایی برای سایر پژوهشگران

- طبق نتایج پژوهش حاضر پیشنهادهای زیر برای سایر پژوهشگران ارائه می‌شود:
- روش به کار گرفته شده در پژوهش می‌تواند برای محاسبه ارزش پولی موضوعات مشابه سرمایه اجتماعی به کار گرفته شود.
 - این پژوهش با داده‌های مقطعی انجام گرفته است. در تحقیقات بعدی بهتر است ارزش داده‌های پانل در نظر گرفته شود. همچنین، پس از این نیز باید اذعان کرد که برآورد قیمت سایه‌ای را نباید به حساب این مسئله گذاشت که افزایش توأمان درآمد و اعتماد برهم منطبقند. برای مثال افزایش اعتماد بین فردی در سال اول به احتمال زیاد، قیمت سایه‌ای بالاتری را به نسبت اثر بلندمدت برجای می‌گذارد. داده‌های پانل (پنل دیتا) می‌تواند در کنترل این انطباق مفید باشد.
 - انجام دادن پژوهش حاضر محدودیت‌هایی داشت. این مطالعه از مقایسه ارزش‌های پولی ابعاد متفاوت سرمایه اجتماعی به دلیل به کارگیری مقیاس‌های متفاوت برای اندازه‌گیری سرمایه اجتماعی ناتوان بود.

- همچنین، رویکرد قیمت سایه‌ای محدودیت‌هایی دارد، زیرا به درآمد افراد وابستگی دارد. این نشان می‌دهد سرمایه اجتماعی مردم کم‌درآمد ارزش کمتری دارد، اگرچه سهم آنها از سرمایه اجتماعی ممکن است بالاتر باشد. پژوهش‌های آتی ممکن است رویکردی را ارائه دهند که تکیه کمتری به درآمد افراد داشته باشد که یکی از گزینه‌ها روش ارزش‌گذاری مشروط (Carson, 2000) خواهد بود.

منابع و مأخذ

۱. اشرفی، الهام، اسدی، محسن، موسوی، میرطاهر، و واعظ مهدوی، محمدرضا (۱۳۸۹). سرمایه اجتماعی و عوامل تعیین‌کننده آن در شهر تهران. *دانش و تندرستی*، ویژه‌نامه ششمین کنگره اپیدمیولوژی ایران، دوره ۵، تیرماه ۱۳۸۹.
۲. خمرنیا، محمد، تورانی، سوگند، و محمدی، رامین (۱۳۹۰). بررسی تأثیر سرمایه اجتماعی بر فرسودگی شغلی در پرستاران زن بیمارستان هاشمی‌نژاد. *مجله پزشکی هرمزگان*، دوره ۱۵، شماره ۳، صفحات ۲۱۷-۲۰۹.
۳. قاسمی، وحید، فائق، سحر، و آرمین، امیر (۱۳۹۲). سنجش سرمایه اجتماعی و سطح‌بندی آن در طبقات مختلف مناطق ۱۴گانه شهر اصفهان در سال ۹۱-۱۳۹۰. *مطالعات توسعه اجتماعی ایران*، دوره ۵، شماره ۳، صفحات ۳۰-۷.
4. Blanchflower, D. G., & Oswald, A. J. (2004). Well-being over time in Britain and the USA. *Journal of Public Economics*, 88(7), 1359-1386.
5. Carson, R. T. (2000). Contingent valuation: A user's guide. *Environmental Science and Technology*, 34(8), 1413-1418.
6. Christoforou, A. (2003). *Social capital and economic growth: The case of Greece*. Paper prepared for the 1st Ph.D. Symposium on Social Science.
7. Coleman, J. S. (1990). *Foundations of social theory*. Cambridge: Harvard University Press.
8. Colombo, E., & Stanca, L. (2014). Measuring the monetary value of social relations: A hedonic approach. *Journal of Behavioral and Experimental Economics*, 50, 77-87.
9. Crowley M., & Green L. C. (2016). The economics of social capital: Considering the fiscal value of social networks. *Social Capital and Community Well-Being*, 101-118.
10. Diener, E., & Biswas-Diener, R. (2002). Will money increase subjective well-being? *Social Indicators Research*, 57, 119-169.
11. Diener, E., Oishi, S., & Lucas, R. E. (2002). *Subjective wellbeing: The science of happiness and life satisfaction*. In C.R. Snyder & S. J. Lopez (Eds.), the handbook of positive psychology (pp. 63-73). New York: Oxford University Press.
12. Downward, P., & Rasciute, S. (2011). Does sport make you happy? An analysis of the wellbeing derived from sports participation. *International Review of Applied Economics*, 25(3), 331-348.
13. Haller, M., & Hadler, M. (2006). How social relations and structures can produce

- happiness and unhappiness: An international comparative analysis. *Social Indicators Research*, 75, 169-216.
14. Helliwell, J. F. (2006). Well-Being, social capital, and public policy: What's new?. *Economic Journal*, 116(510), C34-C45.
 15. Helliwell, J. F., & Huang, H. (2010). How's the job? Well-being and social capital in the workplace. *Industrial and Labor Relations Review*, 63(2), 205-227.
 16. Huang, H., & Humphreys, B. R. (2012). Sports participation and happiness: Evidence from US microdata. *Journal of Economic Psychology*, 33, 776-793.
 17. Lillbacka, R. (2006). Measuring social capital. Assessing the construct stability of various operationalizations of social capital in a Finnish sample. *Acta Sociologica*, 49(2), 201-220.
 18. Martin, M., & Westerhof, G. J. (2003). Do you have to have them or should you believe you have them? Resources, their appraisal, and well-being in adulthood. *Journal of Adult Development*, 10, 99-112.
 19. Maxwell, H., & Taylor, T. (2010). A culture of trust: Engaging Muslim women in community sport organizations. *European Sport Management Quarterly*, 10(4), 465-483.
 20. Mentzakis, E. (2011). Allowing for heterogeneity in monetary subjective well-being valuations. *Health Economics*, 20, 331-347.
 21. Nahapiet, J., & Ghoshal, S. (1998). Social capital, intellectual capital, and the organizational advantage. *Academy of Management Review*, 23(2), 242-266.
 22. Orłowski, J., & Wicker, P. (2015). The monetary value of social capital. *Journal of Behavioral and Experimental*. 57(c), 26-36.
 23. Orłowski, J., & Wicker, P. (2015). The Monetary Value of Voluntary Work: Conceptual and Empirical Comparisons. *International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations*, 26(6), 2671-2693.
 24. Orłowski, J., & Wicker, P. (2017). Putting a Price tag on Healthy Behavior: The Monetary Value of Sports Participation to Individuals, *Applied Research in Quality of Life*, First Online: 23 May 2017, 1-21.
 25. Paxton, P. (1999). Is social capital declining in the United States? A multiple indicator assessment. *American Journal of Sociology*, 105(1), 88-127.
 26. Peiro-Palomino, J., & Tortosa-Ausina, E. (2015). Social capital, investment and economic growth: Evidence for Spanish provinces. *Spatial Economic Analysis*, 10(1), 102-126.
 27. Pichler, F. (2006). Subjective quality of life of young Europeans. Feeling happy but who knows why?. *Social Indicators Research*, 75, 419-444.
 28. Pinquart, M., & Sörensen, S. (2000). Influences of socioeconomic status, social network, and competence on subjective well-being in later life: A meta-analysis. *Psychology and Aging*, 15(2), 187-224.
 29. Powdthavee, N. (2008). Putting a price tag on friends, relatives, and neighbours: Using surveys of life satisfaction to value social relationships. *Journal of Socio-Economics*, 37(4), 1459-1480.

30. Powdthavee, N. (2011). Life satisfaction and grandparenthood: evidence from a nationwide survey. Available at <http://ftp.iza.org/dp5869.pdf>.
31. Putnam, R. D. (2000). *Bowling alone: The collapse and revival of American community*. New York: Simon and Schuster.
32. Rasciute, S., & Downward, P. (2010). Health or happiness? What is the impact of physical activity on the individual?. *Kyklos*, 63(2), 256–270.
33. Ruseski, J. E., Humphreys, B. R., Hallmann, K., Wicker, P., & Breuer, C. (2014). Sport participation and subjective well-being: Instrumental variable results from German survey data. *Journal of Physical Activity and Health*, 11(2), 396-403.
34. Van Schaik, T. (2002). *Social capital in the European Values Study surveys. International Conference on Social Capital Measurement*, London, September 25-27, 2002.
35. Villalonga, O. E., & Kawachib, I. (2015). The measurement of social capitalLa medición del capital social. *Gaceta Sanitaria*, 29(1), 62-64.